

KLÁRA TRSKOVÁ / 12. 5. 2021

Příliš těsná blízkost

Film *Nikdo se nebude smát* z roku 1965 zachycuje sousedské vztahy v jedné ulici v pražské čtvrti Podolí. Všichni tamější obyvatelé se mezi sebou dobře znají a uctivě se na potkání zdraví. Bedlivě sledují každý úrok mimo vymezené hranice svého malého společenství. Mladá dívka, která se jednoho zimního dne neoficiálně přistěhuje do bytu svého přítele, potom nutně upoutá pozornost všech místních strážců veřejné morálky. Dívčin přítel, výtvarný teoretik plně pohlcený svými pracovními patáliemi na fakultě, nepovažuje za nutné hlouběji se zabývat malichernými narážkami a nesouhlasnými pohledy sousedů.

Kolektivní paměť podolského státu ve státě ale bez ustání shromažďuje i ty nejbanálnější údaje o soukromém životě nájemníků: okolnosti nočních návratu domů, přesné časy věšení prádla a odchodů do zaměstnání či zvuky nadpočetných kroků v bytě (nedejbože v průběhu pracovní doby). V momentě, kdy má „barák“ konečně záminku v podobě stížnosti zvenčí, uspořádá veřejné pranýřování provinilce na domovní schůzi.

Pod podobným drobnohledem, pod jakým je mladý nesezdaný pár ve filmu *Nikdo se nebude smát*, je i hlavní ženská postava z filmu *Žena na rozcestí* (1937). Zdraví a vzhled čerstvě rozvedené paní Vojnarové se dostane na přetřes na půdě, která slouží jako společná sušárna a prádelna pro všechny nájemníky. Půdní prádelna se objevuje také ve filmu *A pátý jezdec je Strach*, který v roce 1964 režíroval Zdeněk Brynych. Zde je již jen prázdným nevyužívaným prostorem, který slouží malému chlapci jako úkryt a pozorovatelná.

Karikaturní nájemníci několikapatrového domu z tohoto snímku dotvářejí atmosféru válečné doby vymknuté z kloubů: správcová chová na chodbě králíky, protože se bojí nedostatku potravin, a na její nedovolené samozásobení dohlíží snaživý udavač pan Fanta. Chování všech obyvatel je tak nepříjemně předvídatelné, že i malé dítě

spolehlivě odtuší repliku, kterou jedna ze sousedek vzápětí pronese.

Mrzutosti sousedského spolužití vyvažují existenční tíseň, kterou pociťuje židovský lékař v nacistickém protektorátu. Stěny i stropy domu, ve kterém bydlí, nejsou příliš silné. Skrze doléhající zvuky tak nájemníci sdílí své životy i s lidmi v okolních bytech. Domem se rozléhá bezohledně hlučná hra na piano, která se mísí se štěkotem psa a hovory na chodbách. Lékař Braun musí při každém příchodu do své půdní mansardy projít všemi patry domu, ale směsici ruchů neunikne ani v nejvyšším poschodí, protože přímo pod okny má fotbalové hřiště. Poloha Braunova podkrovního bytu začne být velmi nevýhodná v momentě, kdy odoperuje postřeleného muže z protinacistického odboje. Při každém odchodu z domu ho zpoza zavřených dveří sledují pozorné páry očí ostatních nájemníků. Ke starostem o pacienta se přidává také to, že by odbojář mohl po operaci hlasitě křičet bolestí a prozradit se.

Chov králíků je tedy nakonec tím nejzávažnějším proviněním, kvůli kterému přichází gestapo vyslýchat obyvatele domu. Nájemníci se ocitnou, i s váženou rodinou pana domácího, ve sklepě, kde společně čekají na příchod doktora Brauna. Nad mrtvým tělem jednoho ze sousedů pak záměrně zasejí nacističtí vyšetřovatelé mezi přeživší sémě pochybnosti, samozvaný velitel civilní obrany pan Fanta totiž dost možná není jediným udavačem. Toto vědomí určitě nezlepší už tak pošramocené vztahy mezi nájemníky.

Filmy na YouTube kanálu Česká filmová klasika ukazují, že vyjít se sousedy nemusí být zrovna snadné, a způsobů, jak lze podráždit obyvatele okolních bytů, je nepočítaně. Naštvané sousedstvo pak člověka může připravit o vztah, pracovní místo, a v krajním případě dokonce i o život.